अभ्यन्तरकला Karmadh. f. (-ला) Literally, interior art, i. e. art of wantonness. (It is mentioned in the second chapter of the *Daśakumárach.* as one in a long list of arts, a mother is to afford her daughter instruction in, if she wants to bring her up as a courtezan; this fine description of maternal duties is termed there **गणिकामातुरधिकारः**, and comprises amongst others:) **सजीवनिर्जीवासु च द्यूतकलास्वभ्यन्तरीकरणं** (initiation in the art of gambling with live and dumb objects) **अभ्यन्तरकलासु वैश्वासिकजनात्प्रयत्नेन प्रयोगग्रहणम्** 'making her learn from confidential friends how to become an arrant coquette' &c. E. **अभ्यन्तर** and **कला**.

अभ्यन्तरतस् ind. In the interior, inwards; e. g. *Śankara* (on the *Bríhadár.*: **अस्थीन्यन्तरतो दारूणि) पुरुषस्य स्नावो ऽभ्यन्तरतो ऽस्थीनि भवन्ति । तथा किनाटस्याभ्यन्तरतो दारूणि काष्ठानि**; or *Susr.*: **दृष्टिर्विरूपा श्वसनोपसृष्टा संकुच्यते ऽभ्यन्तरतश्च याति.** [In a word like **वाह्याभ्यन्तरतस्**, e. g. *Sáhityad.*: **तन्मयं तत्प्रकाशो हि वाह्याभ्यन्तरतस्तथा**, the analysis is **वाह्याभ्यन्तर-तस्**.] E. **अभ्यन्तर**, taddh. aff. **तसि**.

अभ्यन्तरायाम Tatpur. m. (-मः) (In Medicine.) A curvature of the spine, considered as one of the diseases produced by the derangement of the temperamental element *air* (see **वातव्याधि**) and thus described by *Susruta*: **अङ्गुलीगुल्फजठरहृद्वक्षोगलसंश्रितः । स्नायुप्रतानमनिलो यदि क्षिपति वेगवान् । विष्टब्धाक्षः स्तब्धहनुर्भग्नपार्श्वः कफं वमन् । अभ्यन्तरं धनुरिव यदि नमति मानवः । तदा सो ऽभ्यन्तरायामं कुरुते मारुतो बली ॥** 'When deranged *air* pervading fingers, ankles, belly, heart, chest and neck, contracts the muscles (of these parts), when the eyes and jaws of the patient become fixed and his sides (at it were) broken, when he vomits phlegm and his body is *bent inwards* (i. e. forwards), such deranged *air* produces the disease *Abhyantaráyáma*'. Comp. **वाह्यायाम**. E. **अभ्यन्तर** (Avyayíbh.) and **आयाम**.

अभ्यन्तरीकरण Tatpur. n. (-णम्) [1] Initiating in, making familiar with; see the inst. s. v. **अभ्यन्तरकला**. [[2] Making a near friend (of a person); comp. the following.] E. **अभ्यन्तर**, taddh. aff. **च्वि**, and **करण**.

अभ्यन्तरीकृत Tatpur. m. f. n (-तः-ता-तम्) [1] Placed, between; e. g. *Bhartríhari*'s *Vákyapadíya*: **बुद्धिः स्याद्भिसंबन्धात्तथा धातूपसर्गयोः । अभ्यन्तरीकृताद्भेदः पदकाले प्रकाशते.** [2] Initiated in, made familiar with; with a noun in the locative; e. g. *Rámáy.*: **अनभिज्ञा हि शास्त्राणां बहवः पशुबुद्धयः । प्रागल्भ्याद्वक्तुमिच्छन्ति हि मन्त्रेष्वभ्यन्तरीकृताः.** [3] Made near or intimate; comp. the inst. s. v. **अभ्यन्तर** I. 1. 3. E. **अभ्यन्तर**, taddh. aff. **च्वि**, and **कृत**.

अभ्यमन Tatpur. n. (-नम्) [1] Disease; *Yáska* (on the word **अमीवहा** *Rigv.* VII. 55. 1.): **अभ्यमनहा** 'destroyer of diseases' (*Sáy.*: = **रोगाणां नाशकः**). Comp. the following. [2] Attacking; see s. v. **अभ्यमिन्**. E. **अम्** with **अभि**, krít aff. **ल्युट्**.

अभ्यमनवत् m. f. n. (-वान्-वती-वत्) With diseases; *Yáska* (on the word **अमवान्** of *Rigv.* 4. 4. 1.: **क्षणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाँ इभेन**): **याहि राजेवामात्यवानभ्यमनवान्स्ववान्वा** &c. 'come like a king', **अमवान्** i. e. 'with ministers' (viz. to obtain victory) or 'with diseases' (to terrify thy enemies) or 'with riches' (viz. with a well supported army, and therefore to obtain victory); *Durga* on *Yáska*: **याहि राजेव यथा राजा यायादमात्यवानावियुक्तो (?) विजयाय तथा त्वं याहि । अथवा यथाभ्यमनवान् । रोगभूतः परेभ्यो भयदाता यायात्तथा याहि । अथवा यथा स्ववान् । वित्तवान् । सुभृतसैन्यो यायाद्विजयाय तथा याहि** (comp. also *Sáy.* on the same verse). E. **अभ्यमन**, taddh. aff. **मतुप्**.

अभ्यमित Tatpur. m. f. n. (-तः-ता-तम्) Also **अभ्यान्त** q. v. [1] Sick, diseased. [2] Arrived, come, taken place; e. g. *Bhaṭṭik.*: **तेषां निहन्यमानानां संघुष्टैः कर्णभेदिभिः । अभूदभ्यमितत्रासमास्वान्ताशेषदिग्जगत्** (*Jayam.*: **अभ्य° = अभिगतत्रासम्**; *Bhar.*: = **प्राप्तभयम्**). [3] Uninjured; *Durga* (on *Yáska*'s explanation of **अमत्र** 6. 23.: **अमत्रो ऽमात्रो महान्भवति । अभ्यमितो वा): अभ्यमितो वा स्यात् । अनभिहिंसितः केनचित्** — [The first meaning, for which no corroborative passage in the literature has come under my observation, rests on the authority of the *Koshas* of *Amara*, *Hemach.*, the *Rájanigh.* and the comm. — *Káśiká* to *Pán.* VII. 2. 28. gives the instances **अभ्यमित** and **अभ्यान्त** (while the *Siddhk.* only has the simple forms **अमित** and **आन्त**, and *Kátyáy.* and *Patanjali* offer no remark at all), but without stating their meaning. *Mádhava* quotes in the *Dhátuvr.* the alleged *Sútra* and the simple forms **अमित** and **आन्त**, but under **अम्** 'to go, to honour, to sound', not under **अम्** 'to be sick'; and, what is more remarkable, *Hemach.*, too, quotes in the *Dhátúparáyaṇa* **अभ्यमित** and **अभ्यान्त** under **अम्** 'to sound, to honour' to which he refers **अम्** 'to go', but not under **अम्** 'to be sick'. It will seem therefore, that the meaning 'diseased' of these participles is a doubtful one. — Unless *Durga*'s meaning 'uninjured' is merely constructive or explanatory of a (possible) meaning 'attacking' (viz. successfully attacking), the E. he has derived it from, is unknown to me.] E. **अम्** with **अभि**, krít aff. **क्त** and ágama **इट्**.

अभ्यमित्रम् Avyayíbh. Towards the enemy; see the following three words; *Káś.* (on *Pán.* V. 2. 17.): **अभ्यमित्रमलं गच्छति.** E. **अभि** and **अमित्र**; (*Jayam.* on **अभ्यमित्र्य** says: **अमित्रस्याभिमुखमभ्यमित्रमाभिमुख्ये ऽव्ययीभावः**). E. **अभि** and **अमित्र**.

अभ्यमित्रीण m. (-णः) A soldier who attacks the enemy valiantly; (*Amarak.*: **यो गच्छत्यलं विद्विषतः प्रति**; *Bharatam.* = **अलमत्यर्थं शत्रून्प्रति यो याति**; *Rámanátha*: **शत्रोरभिमुखं समर्थः सन्यो याति** &c. &c.; *Hem.*: = **अभ्यरि व्रजन्**, but the former more in conformity with *Pán.* V. 2. 15. and 17.); e. g. *Bhaṭṭik.*: **हरामि रामसौमित्री मृगो भूत्वा मृगद्युवौ । उद्योगमभ्यमित्रीणो यथेष्टं त्वं च संतनु.** Comp. the two following words. E. **अभ्यमित्र**, taddh. aff. **ख**.

अभ्यमित्रीय m. (-यः) The same as the preceding and following; (acc. to *Pán.* and the *Koshas*). E. **अभ्यमित्र**, taddh. aff. **छ**.

अभ्यमित्र्य m. (यः) The same as **अभ्यमित्रीण** and the preceding; (*Pán.* &c.); e. g. *Bhaṭṭik.*: **तमुद्यतनिशातासिं प्रत्युवाच जिजीविषुः । मारीचो ऽनुनयंस्त्रासादभ्यमित्र्यो भवामि ते.** E. **अभ्यमित्र**, taddh. aff. **यत्**.

अभ्यमिन् Tatpur. m. f. n. (-मी-मिनी-मि) In the habit of attacking, pugnacious; valiantly attacking; (comp. *Pán.* III. 2. 157. and 134.) *Hem. Dhátupár.* s. v. **अम्, अभ्यमनशीलो ऽभ्यमी**; e. g. *Bhaṭṭik.*: **शैले विश्रयिणं क्षिप्रमनादरिणमभ्यमी । न्याय्यं परिभवी ब्रूहि पापमव्यथिनं कपिम्**; (*Jayam.*: